

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Приймальної комісії,

ректор Херсонського державного університету,

проф. Стратонов В.М.

«01» квітня 2016 р.

ПРОГРАМА

фахового вступного випробування (співбесіди) з

Вступу до фаху

для здобуття ступеня бакалавра на 2 курс на основі освітньої-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» базової або повної вищої освіти/ та осіб, які не менше одного року здобувають ступінь бакалавра та виконують у повному обсязі навчальний план (денна, заочна форми навчання)

Галузь знань: 0104. Природничі науки

Напрямок підготовки: 6.010401. Географія*

Укладач програми:

 Богачьорова Л.М.,

голова фахової атестаційної комісії,

доцент кафедри соціально-економічної географії,

кандидат географічних наук.

Херсон 2016

Затверджено на засіданні приймальної комісії Херсонського державного університету (протокол № ____ від _____ 2016 року).

ЗМІСТ

	с.
1. Загальні положення	4
2. Зміст програми	5
3. Перелік питань, що виносяться на фахове вступне випробування (співбесіду) з вступу до фаху	7
4. Список рекомендованої літератури	12
5.Критерії оцінювання знань фахового вступного випробування (співбесіди)	13

1. Загальні положення

Програма фахового вступного випробування з вступу до фаху складена для абітурієнтів, які вступають на навчання для здобуття ступеня бакалавра на 2 курс на основі освітньої-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» (базової або повної вищої освіти/ та осіб, які не менше одного року здобувають ступінь бакалавра та виконують у повному обсязі навчальний план).

Організація та проведення фахових вступних випробувань (співбесіди) відбувається у порядку визначеному у Положенні про приймальну комісію Херсонського державного університету.

Мета вступного випробування – відбір претендентів на навчання за рівнем вищої освіти бакалавра.

Форма фахового вступного випробування: вступне випробування проводиться у письмовій формі для осіб які вступають для здобуття ступеня бакалавра на 2 курс на основі освітньої-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» або співбесіди для осіб які вступають на основі базової або повної вищої освіти/ та осіб, які не менше одного року здобувають ступінь бакалавра та виконують у повному обсязі навчальний план.

Тривалість фахового вступного випробування – на виконання відведено 3 години (письмова форма вступного випробування); не більше 30 хвилин на одного абітурієнта (співбесіда).

Результат фахового вступного випробування (співбесіди) оцінюється за шкалою від 100 до 200 балів.

Перепусткою на тестування є Аркуш результатів вступних випробувань, паспорт.

Під час проведення вступного випробування не допускається користування електронними приладами, підручниками, навчальними посібниками та іншими матеріалами, якщо це не передбачено рішенням Приймальної комісії. У разі використання вступником під час вступного випробування сторонніх джерел інформації (у тому числі підказки) він відсторонюється від участі у випробуваннях, про що складається акт. На екзаменаційній роботі такого вступника член фахової атестаційної комісії вказує причину відсторонення та час. При перевірці така робота дешифрується і за неї виставляється оцінка менше мінімальної кількості балів, визначеної Приймальною комісією та Правилами прийому, для допуску до участі в конкурсі або зарахування на навчання поза конкурсом, незважаючи на обсяг і зміст написаного.

Вступники, які не з'явилися на фахове вступне випробування (співбесіду) з конституційного права України без поважних причин у зазначений за розкладом час, до участі у подальших іспитах і конкурсі не допускаються.

Зміст програми з Вступу до фаху
Географія як наука. Система наукового пізнання

Становлення географії як самостійної дисципліни. Класифікація наук І.Канта. Диференціація наукового знання та процеси інтеграції наук. Галузеві напрями географії. Поняття про «міждисциплінарність», «полідисциплінарність», «трансдисциплінарність».

Теорія і методологія як головні форми наукового знання. Загальний об'єкт і предмет суспільної географії.

Поняття «теорія», «поняттєво-термінологічний апарат», «концепція», «парадигма», «гіпотеза», «закон», «закономірності» як основні компоненти та форми наукового знання. Об'єкт та предмет науки. Концепція «трьох секторів» Кларка – Фураст'є. Об'єкт і предмет суспільної географії. Територіальна організація суспільства. Мета економічної і соціальної географії.

Методологічні принципи суспільної географії. Зв'язки з іншими науками.

Джерела інформації.

Принципи територіальності, комплексності, регіональної цілісності, системності. Зв'язки суспільної географії з іншими науками. Типи зв'язків. Первинні та вторинні джерела географічної інформації. Національний атлас.

Структуризація суспільної географії: схеми класифікацій.

Підходи до структуризації суспільної географії. Схема професора Миколи Пістуна (Київський національний університет ім. Т. Шевченка, 1996 р.). Схема професора Олега Шаблія (Львівський національний університет ім. І. Франка, 1997 р.). Схема професора Олександра Григоровича Топчієва (Одеський національний університет ім. І. Мечникова, 2009 р.)

Особливості та етапи розвитку суспільної географії.

Загальні особливості історії науки. Загальна періодизація історії географії. Перший етап розвитку географії. Другий етап розвитку географії. Штандортні теорії. Третій етап розвитку географії. Геоінформаційні технології. Проблеми перекриття та розмежування предметних областей фізичної та суспільної географії.

Суспільно-географічна оцінка території.

Суспільно-географічна характеристика (оцінка) країн і регіонів. Природно-ресурсний потенціал. Коротка історія розвитку. Характеристика населення. Характеристика господарства. Внутрішній аналіз країни. Аналіз зовнішніх зв'язків.

Суспільно-географічне положення і територіальна організація як базові категорії суспільної географії.

Географічне положення. Рівні суспільно-географічного положення. Мікроположення, мезоположення і макророзташування. Політико-географічне положення країни. Властивості суспільно-географічного положення. Територіальна організація суспільства. Конкретні об'єкти дослідження суспільної географії. Форми територіальної організації. Просторові рівні територіальної організації.

Природне середовище життєдіяльності суспільства. Взаємозв'язок і взаємодія суспільства й природи.

Поняття «природне та географічне середовище». Географічний детермінізм. «Правило 10%-ї екологічної безпеки», «Екологічне правило 1 %». Соціальні функції природного середовища. Господарські функції ландшафту. Функціональні типи і підтипи ландшафтів. Природно-заповідний фонд. Руральні, напівруральні і неруральні види господарської діяльності. Природокористування. Принципи та елементи ринкового регулювання раціонального природокористування.

Географія населення та розселення.

Населення. Предмет географії населення та її взаємозв'язок з іншими науками. Структура дисципліни. Облік населення. 4 ареали високої концентрації населення. Кількість населення світу і великих регіонів. Основні риси розміщення населення. Розселення населення та його форми. Система розселення.

Типи населених пунктів. Класифікація міст

Сільські та міські населенні пункти. Критерій людності. Адміністративний критерій. Критерій густоти населення та щільності забудови. Критерій міських ознак. Критерій господарських функцій поселень. Місто. Класифікація міст за характером функцій, що виконують міста. Класифікація міст за кількістю жителів.

Демографічні процеси та просторові особливості їх перебігу в світі.

Природний рух, або відтворення населення. Народжуваність. Загальний коефіцієнт народжуваності. Смертність. Загальний коефіцієнт смертності. Очікувана тривалість життя. Природний приріст населення. Статеві-віковий склад населення. I тип відтворення населення. II тип відтворення населення. Статеві-вікова піраміда. Шлюбність і сімейний склад населення. Загальний коефіцієнт шлюбності. Загальний коефіцієнт розлучуваності. Коефіцієнт нестійкості шлюбів. Міграції населення. Класифікація міграцій. Показники міграції.

Господарство. Світове господарство. Етапи розвитку. ТНК. Міжнародний поділ праці.

Господарство. господарська діяльність. Ознаки національної економіки. Світове господарство. Географія світового господарства. Міжнародні економічні відносини. Функціональні компоненти світового господарства. Три основних сектори світової економіки. Участь країн регіону у МГПП. Внутрішні відмінності регіону (країни). Зовнішні економічні зв'язки країн регіону. ТНК світу.

Основні риси політичної карти світу. Типологія країн. Макрорегіоналізація світу.

Держави за формою правління. Держави у складі Співдружності. Держави за формою державного устрою. Тип країни. Групування країн за чисельністю населення. Групування країн за особливостями географічного положення. Комплексні типології. Головні регіони світу.

3. Перелік питань, що виносяться на фахове вступне випробування (співбесіду) з

Вступу до фаху

1. Визначення географії, її структура та положення в системі наук.
2. Об'єкт і предмет вивчення географії.
3. Процеси диференціації та інтеграції наук: сутність і приклади.
4. Постіндустріальний етап розвитку господарства.
5. Зміст поняття «територіальна» (геопросторова) організація суспільства.
6. Зв'язки суспільної географії з іншими науками: основні групи (види).
7. Джерела суспільно-географічних знань.
8. Національні атласи держав як базові джерела інформації. Національний атлас України.
9. Загальна періодизація історії географії і суспільної географії (чотири головних етапи).
10. Перший етап розвитку географії: від зародження до епохи Великих географічних відкриттів.
11. Фундатори української суспільної географії. С.Рудницький.
12. Геоінформаційні технології: поняття, застосування у географії.
13. Проблеми перекриття та розмежування предметних областей фізичної та суспільної географії.
14. Суспільно-географічна характеристика країн і регіонів (схема-етапи).
15. Географічне положення як «адресність» географічного об'єкта.
16. Особливості понять «економіко-географічне» та «суспільно-географічне положення»: відміни.
17. Багаторівневі відношення суспільно-географічного положення: локальне, регіональне, національне, глобальне положення об'єктів.
18. План вивчення суспільно-географічного положення (на прикладі країни).
19. Основні відмінності між «розміщенням» і «територіальною організацією».
20. Держава і країна як класичні форми територіальної організації суспільства в світі. Співвідношення понять «країна» і «держава».
21. Природно-заповідний фонд. Особливості заповідання в Україні.
22. Концепція сталого (збалансованого) розвитку.
23. Приклади ринкових підходів до регулювання стану навколишнього природного середовища.
24. Місце географії населення в колі суспільно-географічних дисциплін.
25. Структура географії населення.
26. Перепис населення – основне джерело даних про населення. Постійне і наявне населення.
27. Основні риси розміщення населення в світі. Фактори розміщення населення.
28. Розселення населення: визначення. Системи розселення.
29. Міста. Критерії виділення міст. Класифікація міст.
30. Агломерація, конурбація, мегалополіс: визначення і приклади.
31. Основні показники природного руху населення.
32. Міграція населення: поняття, основні показники.
33. Поняття «світове господарство»: визначення, функціональні компоненти.
34. Етапи еволюції світового господарства.
35. Транснаціональні корпорації: позитивні і негативні аспекти діяльності.
36. Територіальний (міжнародний) поділ праці.
37. Поняття про територіальну спеціалізацію.
38. Країни «Центру», «Напівпериферії» і «Периферії»: суть концепції, приклади.
39. Об'єкти політичної карти світу.
40. Форми правління держав і форми адміністративно-територіального поділу.
41. Класифікації і типології країн: визначення, роль, приклади.
42. Головні макрорегіони світу (географічні світи за американськими географами).

43. Охарактеризуйте предмет і об'єкт економічної і соціальної географії.
44. Дайте визначення економічної і соціальної географії як науки.
45. Яка структура економічної і соціальної географії?
46. Які перші наукові напрями у світовій економічній і соціальній географії?
47. Які особливості розвитку економічної і соціальної географії в ХХ ст.?
48. Назвіть найвизначніших українських учених-економгеографів та напрями їх дослідження.
49. Назвіть основні напрями наукового пошуку української економічної і соціальної географії.
50. Охарактеризуйте принципи територіальності та регіональної цілісності.
51. Охарактеризуйте взаємовідносини природи й суспільства.
52. Проілюструйте вплив географічного середовища на розвиток людського суспільства на різних етапах його розвитку.
53. Суть поняття природокористування та які його основні напрями й види.
54. Назвіть структурні елементи природокористування й визначте їхні функції.
55. Дайте визначення охорони природи й назвіть її принципи.
56. Типи відтворення населення.
57. Розкрийте сутність теорій і концепцій народонаселення.
58. Охарактеризуйте міграційну рухомість населення та її вплив на демографічну ситуацію.
59. Розкрийте сутність етносу й нації.
60. Дайте визначення понять «трудові ресурси» та «ринок праці» та проаналізуйте сучасний стан в Україні..
61. Дайте визначення розселення населення. Назвіть основні форми розселення.
62. Назвіть особливості міського й сільського розселення.
63. Урбанізація. Назвіть етапи й стадії розвитку урбанізації.
64. Назвіть основні теорії формування територіального поділу праці. Що таке міжнародний поділ праці?
65. Охарактеризуйте фактори формування основних типів країн і регіонів світу.
66. Охарактеризуйте рівні соціального розвитку різних країн.
67. Розкрийте особливості основних релігійних учень світу.
68. Дайте визначення поняттю «сфера обслуговування» та назвіть головні функції.
69. Зазначте особливості територіальної організації сфери обслуговування.
70. Охарактеризуйте особливості туризму як галузі господарства та назвіть визначальні фактори його привабливості.
71. Охарактеризуйте головні туристичні райони світу.
72. Структура виробництва і які її елементи.
73. Дайте коротку характеристику галузевій структурі промисловості.
74. Охарактеризуйте особливості розміщення видобувної та обробної промисловостей.
75. Назвіть основні промислові регіони світу та дайте коротку характеристику.
76. Охарактеризуйте особливості розміщення галузей сільського господарства.
77. Дайте характеристику визначальним видам транспорту і розкрийте особливості їхньої територіальної організації.

4. Список рекомендованої літератури.

1. Алаев Э.Б. Социально-экономическая география: Понятийно-терм. словарь. – М.: Мысль, 1983. – 350 с.
2. Голиков А.П., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Вступ до економічної і соціальної географії. - К., Либідь, 1997.
3. Масляк П.О., Олійник Я.Б., Степаненко А.В., Шищенко П.Г. Географія. Навчальний посібник для старшокласників і абітурієнтів. - К.: Товариство «Знання», КОО, 1998.
4. Пістун М.Д. Основи теорії суспільної географії. – К.: Вища школа, 1994 – 156 с.
5. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії Навч. посібник. - Одеса: Астропринт, 2009. - 544 с.
6. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: Навчальний посібник. – Одеса: Астропринт, 2001. – 560 с.
7. Булава Л.М. Вступ до географії: Навчальний посібник. – Полтава: ПДПУ імені В.Г.Короленка, 2010.
8. Гришанков Г.Е. Введение в физическую географию. Предмет и метод. – К., 2001. - 249с.
9. Гукалова І.В. Вступ до фаху: географія і суспільство: навч. посіб. для студентів ВНЗ / І. В. Гукалова, Д. С. Мальчикова ; Херсон. держ. ун-т. - Херсон: ОЛДІ ПЛЮС, 2015. - 267 с.
10. Безуглий В.В. Регіональна економічна і соціальна географія світу/ В. В. Безуглий, С. В. Козинець: Навч. посіб. Вид. 2-ге, доп., перероб. — К.: ВЦ «Академія», 2007. — 688 с.
11. Жекулин В.С. Введение в географию. – Л.: ЛГУ, 1989. – 272 с..
12. Жупанський Я.І. Історія географії в Україні. – Львів: ЛНУ, 1997.
13. Злобін Ю.А. Загальна екологія: Навчальний посібник./ Ю.А. Злобін, Н.В. Кочубей– Суми: ВТД "Університетська книга", 2003. - 416 с.
14. Максаковский В.П. Географическая культура. – М.: Владос, 1998. – 416 с.
15. Маринич О.М. Структура географічної науки та її сучасний стан в Україні // УГЖ. – 1993. № 1.
16. Методы географических исследований // Основы конструктивной географии. - М., 1986. - С. 252 - 281
17. Національний атлас України. – К.: ДНВП "Картографія", 2007 - 440 с.
18. Олійник Я.Б. Вступ до соціальної географії: навч. посіб. / Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. - К. : Т-во "Знання" : КОО, 2000. - 204 с.
19. Саушкин Ю.Г. Географическая наука в прошлом, настоящем и будущем. – М., 1980.
20. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії. Одеса: Астропринт, 2001. - 540с.

Критерії оцінювання фахового вступного випробування (письмово) з Вступу до фаху

184-200	Виставляється, якщо абітурієнт правильно і в повному обсязі відповів на три екзаменаційні питання. Відповіді характеризуються системністю, обґрунтованістю, повнотою розкриття. Абітурієнт володіє навчальним матеріалом, вміє використовувати понятійно-категоріальний апарат, дає правильні відповіді на поставлені питання.
163-183	Виставляється, якщо абітурієнт правильно і в повному обсязі відповів на два з питань білету, з незначними помилками на інше питання. Відповіді характеризуються системністю, обґрунтованістю, повнотою розкриття. Абітурієнт володіє навчальним матеріалом, вміє використовувати понятійно-категоріальний апарат, дає правильні відповіді на поставлені питання, можливо із незначними помилками.
142 - 162	Виставляється, якщо абітурієнт відповів на три екзаменаційні питання, з незначними помилками на два або три питання. Відповіді характеризуються системністю, обґрунтованістю повнотою розкриття, можливо із окремими неточностями. Абітурієнт володіє навчальним матеріалом, вміє використовувати понятійно-категоріальний апарат, дає правильні відповіді на поставлені питання, можливо із незначними помилками на два або три питання.
121-141	Виставляється, якщо абітурієнт відповів на три екзаменаційні питання, з незначними помилками на одно або два питання. Відповіді характеризуються недостатньою системністю, обґрунтованістю, повнотою розкриття, можливо із суттєвими неточностями. Абітурієнт, в цілому, володіє навчальним матеріалом, вміє використовувати понятійно-категоріальний апарат, дає відповіді на поставлені питання, однак із суттєвими помилками на одне або обидва питання.
100 - 120	Виставляється, якщо абітурієнт відповів на обидва або три екзаменаційні питання, із значними помилками на ці питання. Відповіді характеризуються недостатньою системністю, обґрунтованістю, повнотою розкриття, можливо із суттєвими неточностями. Абітурієнт недостатньо володіє навчальним матеріалом, не завжди вміє використовувати понятійно-категоріальний апарат, дає відповіді на поставлені питання, однак із категоріальним апаратом, дає відповіді на поставлені питання, однак із суттєвими помилками на одне або обидва питання.
0 - 99	Виставляється, якщо абітурієнт не відповів на всі екзаменаційні питання. Відповіді характеризуються відсутністю системністю, обґрунтованістю, повнотою розкриття. Абітурієнт не володіє навчальним матеріалом, не вміє використовувати понятійно-категоріальний апарат, не дає правильних відповідей на поставлені питання. Абітурієнт нічого не відповів на екзаменаційні питання.

**Критерії оцінювання фахового вступного випробування (співбесіди) з
Вступу до фаху**

184-200 рекомендовано	Виставляється, якщо абітурієнт правильно і в повному обсязі відповів на три екзаменаційні питання. Відповіді характеризуються системністю, обґрунтованістю, повнотою розкриття. Абітурієнт володіє навчальним матеріалом, вміє використовувати понятійно-категоріальний апарат, дає правильні відповіді на поставлені питання.
163-183 рекомендовано	Виставляється, якщо абітурієнт правильно і в повному обсязі відповів на два з питань білету, з незначними помилками на інше питання. Відповіді характеризуються системністю, обґрунтованістю, повнотою розкриття. Абітурієнт володіє навчальним матеріалом, вміє використовувати понятійно-категоріальний апарат, дає правильні відповіді на поставлені питання, можливо із незначними помилками.
142 - 162 рекомендовано	Виставляється, якщо абітурієнт відповів на три екзаменаційні питання, з незначними помилками на два або три питання. Відповіді характеризуються системністю, обґрунтованістю повнотою розкриття, можливо із окремими неточностями. Абітурієнт володіє навчальним матеріалом, вміє використовувати понятійно-категоріальний апарат, дає правильні відповіді на поставлені питання, можливо із незначними помилками на два або три питання.
121-141 рекомендовано	Виставляється, якщо абітурієнт відповів на три екзаменаційні питання, з незначними помилками на одно або два питання. Відповіді характеризуються недостатньою системністю, обґрунтованістю, повнотою розкриття, можливо із суттєвими неточностями. Абітурієнт, в цілому, володіє навчальним матеріалом, вміє використовувати понятійно-категоріальний апарат, дає відповіді на поставлені питання, однак із суттєвими помилками на одне або обидва питання.
100 - 120 рекомендовано	Виставляється, якщо абітурієнт відповів на обидва або три екзаменаційні питання, із значними помилками на ці питання. Відповіді характеризуються недостатньою системністю, обґрунтованістю, повнотою розкриття, можливо із суттєвими неточностями. Абітурієнт недостатньо володіє навчальним матеріалом, не завжди вміє використовувати понятійно-категоріальний апарат, дає відповіді на поставлені питання, однак із категоріальним апаратом, дає відповіді на поставлені питання, однак із суттєвими помилками на одне або обидва питання.
0 – 99 не рекомендовано	Виставляється, якщо абітурієнт не відповів на всі екзаменаційні питання. Відповіді характеризуються відсутністю системністю, обґрунтованістю, повнотою розкриття. Абітурієнт не володіє навчальним матеріалом, не вміє використовувати понятійно-категоріальний апарат, не дає правильних відповідей на поставлені питання. Абітурієнт нічого не відповів на екзаменаційні питання.